

LÄRARES ÅSIKTER OM ATT UNDER- VISA SVENSKA I ÖSTRA FINLAND

Paula Savolainen

Bigraduavhandling i svenska

Jyväskylä universitet

Institutionen för språk

Hösten 2013

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistisk fakultet	Laitos – Department Institutionen för språk
Tekijä – Author Paula Savolainen	
Työn nimi – Title Lärares åsikter om att undervisa svenska i Östra Finland	
Oppiaine – Subject Svenska språket	Työn laji – Level Bigraduavhandling
Aika – Month and year Hösten 2013	Sivumäärä – Number of pages 40 + 1
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Julkinen keskustelu ruotsin opiskelun pakollisuudesta Suomen kouluissa ja oppilaitoksissa on ollut kiivasta pitkään. Erityisesti itäsuomalaisia aihe on puhututtanut viime aikoina paljon. Venäjääkin on ehdotettu opiskeltavaksi ruotsin tilalla Itä-Suomen alueella, koska työnantajat peräänkuuluttavat aiempaa enemmän venäjänkielentaitoista työvoimaa. Siksi halusin tässä sivugraddussani tutkia, mitä mieltä ruotsin opettajat Itä-Suomessa ovat työstään ja ruotsin pakollisuudesta sekä ovatko heidän oppilaansa olleet motivoituneita opiskelemaan ruotsia ja mitkä heidän motivoimiskeinoistaan ovat toimineet parhaiten. Haastattelin yhteensä neljää ruotsin opettajaa Savon alueella Itä-Suomessa. Jokainen heistä työskentelee eri koulutusasteilla: yksi yläasteella, yksi lukiossa, yksi ammattikoulussa ja yksi ammattikorkeakoulussa. Analysoin tulokset laadullisen sisällönanalyysin avulla.</p> <p>Tutkimukseni tulokset osoittavat, että kaikki haastatellut opettajat opettavat mielellään ruotsia Itä-Suomessa. He kokevat työnsä mielekkääksi, monipuoliseksi ja haastavaksikin. Opettajat eivät suoranaisesti vastusta ruotsin kielen valinnaiseksi asettamista Suomen oppilaitoksissa, mutta esittävät kuitenkin julkisessa keskustelussa usein esiin tulleita perusteluja pakollisuuden puolesta sekä mainitsevat, että opetustyötä ei heillä välttämättä enää riittäisi, jos ruotsista tulisi valinnainen kieli Suomessa.</p> <p>Haastattelemilleni ammatti- ja ammattikorkeakoulun opettajille opiskelijoiden motivoiminen ruotsin opiskeluun on suuri haaste, ja ammattikoulun ruotsinopettaja sanookin, että pääasiassa oppilailla on aika negatiiviset asenteet ruotsia kohtaan, kun he tulevat peruskoulusta. Monet haastateltavien opiskelijoista ovat kuitenkin myös motivoituneita opiskelemaan ruotsia ja suurin osa oppilaista opiskelee kieltä ”mukisematta” eli ilman näkyvämpää vastustusta. Kaikki haastattelemani opettajat ovat sitä mieltä, että ns. ”ongelmaoppilaita” on yleensä korkeintaan yksi tai kaksi ryhmässään. Kolmen opettajan mielestä heillä on useimmiten ongelmia muidenkin oppiaineiden opiskelussa kuin vain ruotsissa. Moni opettajista mainitsi, että nämä oppilaat ovat usein myös ryhmän heikoimpia oppilaita. Heille ruotsin opiskelu tuntuu tympeältä yksinkertaisesti siksi, kun he eivät sitä osaa.</p> <p>Erilaisia motivoimiskeinoja, työrauhaongelmien ennaltaehkäisykeinoja ja työrauhaongelmia korjaavia keinoja opettajat ovat käyttäneet työssään paljon. Erityisesti ryhmän kanssa keskustelu, vaihtelevat työtavat ja opetusmenetelmät sekä sopivien opetusmateriaalien valinta olivat kaikille haastatelluille tuttuja ja heidän mielestään toimivia keinoja. Osa opettajista mainitsi myös esim. kielikontaktien käytön, oppilaiden kehumisen ja yrittämiseen innostamisen tällaisina keinoina. Huumorintajun koki kaksi opettajista tärkeänä työssään. Todennäköisesti opettajien käyttämät motivaatioon ja työrauhaan vaikuttavat keinot opetuksessa ovat nostaneet heidän oppilaidensa motivaatiota ruotsin opiskelua kohtaan, vaikuttaneet oppilaiden käytökseen positiivisesti ja siten tehneet opettajien työstä nautittavan arvoista.</p>	
<p>Asiasanat – Keywords</p> <p>svensklärare, undervisa, motivation, motivering, Östra Finland, den obligatoriska svenskan</p>	
<p>Säilytyspaikka – Depository</p> <p>Jyväskylä universitet</p>	
<p>Muita tietoja – Additional information</p>	

INNEHÅLL

1	INLEDNING	7
2	TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	9
2.1	Den obligatoriska svenskan i Finland	9
2.2	Om arbetsro i klassrummet	12
2.3	Lärares och elevers motivation i språkundervisning.....	14
3	RESULTAT	16
3.1	Material och metod.....	16
3.2	Kort presentation av informanterna.....	17
3.3	Att undervisa svenska i den östra delen av Finland	18
3.4	Motiveringsmedel och andra tips för undervisning i svenska.....	19
4	DISKUSSION OCH ANALYS AV RESULTATEN	21
4.1	Lärarnas upplevelser om sitt arbete i Östra Finland, svårigheter med undervisningen och studerandenas motivation	21
4.2	Lärarnas motiveringsmedel	26
4.3	Lärarnas åsikter om svenskobligatoriet.....	32
4.4	Sammanfattning av diskussionen och analysen	35
	LITTERATUR.....	38
	BILAGA 1: INTERVJUSTOMME.....	41

1 INLEDNING

Under de senaste åren har debatten om den obligatoriska svenskan varit hetsig i Finland. Speciellt nyttorelaterade argument för frivillig svenska är vanliga, t.ex. i vissa områden i Finland använder man lite eller inte alls svenska. Det har också föreslagits, att i Östra Finland borde obligatorisk svenska bytas mot obligatorisk ryska. I praktiken har landet inte än gjort några stora ändringar på den obligatoriska svenskan, utom det frivilliga svenskprovet i studentskrivningarna.

Jag är intresserad av att forska i, hur svensklärare i Östra Finland har upplevt undervisningen, eftersom jag ska bli färdig lärare i svenska och ryska och söka arbete i Östra Finland inom de närmaste åren. Elever och föräldrar protesterar mot den obligatoriska svenskan kanske mest just i Östra Finland nuförtiden, men min förhoppning är att denna studie kan vara till nytta för nuvarande samt blivande svensklärare runt om i Finland. Även lärare i andra ämnen kan ha nytta av undersökningen, eftersom t.ex. några motiveeringsmedel gäller också andra ämnen än bara svenskan.

Studiens teoretiska del grundar sig på ett antal studier rörande den obligatoriska svenskan (t.ex. Geber 2010, Palviainen 2011, Saukkonen 2011), boken om arbetsro i klassrummet (Saloviita 2008) och teorin om motivation (t.ex. Dörnyei 2010, Dörnyei 2011). Tidigare studier om just mitt ämne hittade jag inte, men det fanns tre varandra liknande pro gradu -avhandlingar som tangerar mitt tema (Sillanpää 2006, Aremaa 2002, Näätsaari 2008). Av dessa tre undersökningar använder jag Sillanpääs pro gradu -avhandling om svensklärares arbetsmotivation i min undersökning. Jag kommer att jämföra undersökningens resultat lite med egna resultat.

Materialet består av intervjuer av fyra svensklärare i den östra delen av Finland, i Savolax. Informanterna arbetar i olika skolor för att jag ska få fram olika synvinklar på frågan: i en högstadieskola, ett gymnasium, en yrkesskola och en yrkeshögskola. Intervjuerna är inspelade. I denna studie ska jag tillämpa innehållsanalys, eftersom jag koncentrerar mig uttryckligen på materialets innehåll och inte t.ex. på materialets form.

Undersökningen är till sin karaktär en kvalitativ fallstudie. Denna studie avser besvara nedanstående frågor (se också intervjufrågorna i bilaga 1):

- Hur upplever lärare sitt arbete (undervisningen i svenska) i Östra Finland?*
- Har lärarna haft svårigheter med undervisningen?*
- Är deras elever motiverade att lära sig svenska?*
- Hur brukar lärarna motivera sina studerande att studera svenska?*
- Hurdana praktiska tips skulle de vilja ge till nytexaminerade svensklärare, som söker arbete?*
- Hur förhåller lärarna sig till det att svenska språket är ett obligatoriskt ämne?*

Jag har två hypoteser om resultaten. En hypotes är att lärarna kan ha ganska negativa attityder om att undervisa svenska i den östra delen av Finland. Debatten om den obligatoriska svenskan har varit speciellt intensiv just i den delen av landet, vilket som troligen har inverkat negativt även på studerandes attityder och beteende i klassrummet. Elevernas negativa attityder och motstånd kan ha bidragit till att lärarnas arbete har blivit tungt. Den andra hypotesen är att studerandes motstånd har fått lärarna att utveckla sin undervisning och sina motiveringsmedel kraftigt under åren för att arbetet ska vara lättare och trevligare.

I denna inledning presenterades bl.a. tema och syfte med studien samt ett urval teorier och annat som ger teoretisk bakgrund för min undersökning. I kapitel 2 definieras centrala begrepp: först tecknar jag bakgrund till obligatorisk svenska i Finland och sedan till arbetsro i klassrum och motivation. I kapitel 3 presenteras material och metod för studien samt resultat av intervjuerna. Kapitel 4 innehåller diskussion och analys av resultaten. I slutet av kapitel 4 sammanfattas forskningsrönen.

2 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I detta kapitel definieras centrala begrepp i min studie: den obligatoriska svenskan i Finland, arbetsro i klassrummet samt lärares och elevers motivation i språkundervisning. Definitionerna fungerar som undersökningens teoretiska bakgrund som jag ska använda i studiens analysdel (se kapitel 4).

2.1 Den obligatoriska svenskan i Finland

Geber (2010: 63) konstaterar att det svenska språket blev ett obligatoriskt ämne i läroverk i Finland år 1872. Efter detta har det debatterats mycket om svenskans position inom riksdagen och offentligheten. Geber anser att debatten har varit särskilt livlig tre gånger: år 1968, 1990 och 2004, men det andra inhemska språket har förblivit ett obligatoriskt ämne i finskspråkiga skolor. Varje gång har ärendet blivit avgjort på ett lite annorlunda sätt och inom olika ramar för utbildningspolitik. År 1968 bildades nuvarande språkprogram med engelska (eller något annat språk) som A-språk och svenska som ett obligatoriskt B-språk i finskspråkiga skolor. Begreppet *tvångssvenska* uppkom under årets 1990 språkdebatt och då röstade riksdagen tydligt för den obligatoriska svenskan i högskolor. År 2004 blev studentprovet i svenska frivilligt. (Geber 2010: 65-67) Ytterligare förordnade statsrådet år 2012 att det obligatoriska B1-språket (svenskan) ska börjas redan på sjätte klass i lågstadium år 2016 (se SFRMU 2012).

Enligt Saukkonen (2011: 9) har debatten för och mot den obligatoriska svenskan i skolan varit speciellt hetsig under de senaste åren i Finland. Det syns tydligt överallt i medierna: i tidningars spalter samt på radio, Internet och tv. Saukkonen (2011: 36) anser att i synnerhet finskspråkiga, som försvarar svenska språkets och finlandssvenskarnas ställning, har fått motta särskilt kraftfull kritik. Många kritiker tycker att historiska makt- och förmögenhetsförhållanden mellan svensk- och finskspråkiga påverkar fortfarande i Finland. Utöver historiska argument anför Saukkonen identitetsargument och instrumentella argument kring diskursen mot och för svenskans nuvarande ställning. (Saukkonen 2011: 108-109)

Palviainen (2011: 15-19) delar in argumenten i debatten rörande svenskobligatoriet i skolan på ett annat sätt: i nyttorelaterade respektive historisk-kulturella argument. Dessa argument motsvarar till stor del argumenten i Saukkonens utredning, men har beskrivits lite annorlunda. I nyttorelaterade argument, menar Palviainen att man utgår från vilken nytta en viss individ upplever att han kan ha av språket. Nyttorelaterade argument är t.ex. att i Finland behöver man (inte) svenska och svenska är vägen till Norden och nordisk kultur. Befolkningsmängden och antal modersmåltalare i relation till språkliga rättigheter är då också en aspekt som ofta tas upp med argument som varför måste över 90 % av befolkningen betjäna fem och en halv procent? Historisk-kulturella argument har enligt Palviainen inte samma konkreta nyttokaraktär som nyttorelaterade argument. Palviainen ger följande exempel på sådana argument: att lära sig svenska är nyttigt eftersom Finland har en lång gemensam historia med Sverige samt att det svenska språket är en del av Finlands kulturarv, så att man genom språket lär känna den finlandssvenska, sverigesvenska och nordiska kulturen. (Palviainen *ibid.*)

Argumenten i Saukkonens och Palviainens undersökningar sammanfattas i Tabell 1. Det är lätt att se i tabellen att argumenten är delvis desamma, fast forskarnas rubriker på argumenten är annorlunda.

Tabell 1. Argument för och mot den obligatoriska svenskan i Finland (Saukkonen 2011: 109; Palviainen 2011: 15-19).

Saukkonen 2011	Palviainen 2011
<u>Identitetsargument</u> -den verkliga finskheten är finskspråkig -Finland är (inte) en del av Norden -i Finland talas två språk men det finns en nation	<u>Nyttoargument</u> -man behöver (inte) svenska i Finland -svenska är vägen till Norden och nordisk kultur -populationsstorlekar och antal modersmåltalare
<u>Historiskt argument</u> -historisk orättvisa: svenskarnas intressen i strid med den finska majoritetens intressen -svenskan är en del av Finlands kulturarv	<u>Historisk-kulturella argument</u> -gemensam historia gör svenskan viktig -svenskan är en del av Finlands kulturarv
<u>Instrumentellt argument</u> -engelska och ryska är viktigare än svenska -svenska är ett medel för nordiskt umgänge	

Också Riad (2009) nämner många av argumenten i Tabell 1 i sin översikt över diskussionen.

Organisationen Finlands näringslivs studie (EK 2010: 5-6) visar att argumenten för att svenska inte behövs i Finland inte är helt korrekta. Enligt studien var det i själva verket fler arbetsgivare inom näringslivet som efterfrågade kunskaper i svenska (50 %) än t.ex. i ryska (29 %), medan 88 procent av företagen som besvarade enkäten betonade vikten av det engelska språket. Svenskans behov på arbetsmarknaden har dock sjunkit 15 procentenheter från år 2005 då 65 procent av arbetsgivarna betonade svenskans viktighet. Det största antalet svenskkunniga arbetstagare saknades inom servicebranschen. Det ryska språket har blivit allt viktigare år för år på arbetsmarknaden och enligt undersökningen ersatte det redan tyska som tredje viktigast språk. (EK *ibid.*) Palviainen (2011: 57-60) konstaterar att det har föreslagits några gånger att elever som bor i landskap som gränsar till Ryssland skulle kunna läsa ryska istället för svenska, eftersom närheten till Ryssland gör det praktiskt för personer som arbetar inom t.ex. turism och handel att kunna ryska (jfr Melin 2009). Förslaget har åtminstone inte ännu gått igenom, delvis p.g.a. att unga människor är rörliga och bor nödvändigtvis inte i samma område hela livet (Palviainen *ibid.*)

Det finns också några undersökningar om finländska studenters åsikter rörande studier i svenska. Enligt Palviainen och Jauhojärvi-Koskelo (2009) kom det inte fram tydliga skillnader i inställningen till att studera svenska bland universitetsstudenter i Jyväskylä beroende på vilken landsdel man fått sin skolutbildning i (södra, västra, östra eller övriga delar av Finland), fast motivationen till att studera svenska var lite lägre hos dem som fått sin skolutbildning i Östra Finland än hos de studerande som kom från andra delar av Finland. Av Kerkkänens undersökning (2003: refererad i Palviainen 2011: 59) framgår att merparten av gymnasisterna i Östra Finland ansåg att de vill läsa svenska och att det är viktigare att kunna svenska än ryska i Finland. Enligt en mindre studie (Lappalainen 2009: refererad i Palviainen 2011: 59) angav hälften av gymnasisterna i Östra Finland att de hellre ville läsa svenska än ryska medan den andra hälften hellre ville läsa ryska. I denna studie var den viktigaste motivationsfaktorn för både svenska och ryska arbetsgivarens krav samt för svenska att språket är lätt att lära sig och att man önskar arbeta i Sverige eller i övriga Norden i framtiden.

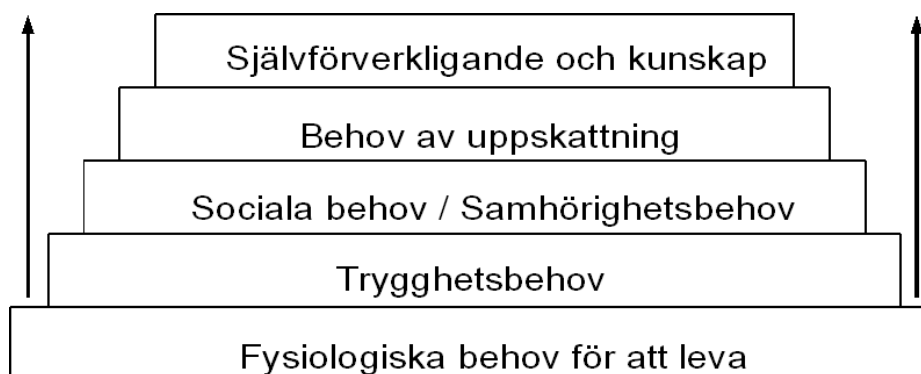
Palviainen (2011: 94) poängterar att det svenska språket har en formellt stark ställning i Finland som jämställt nationalspråk med finskan och grundlagen ändras sällan (se även

Finlands grundlag 731/1999: § 17; Språklag 423/2003). Vidare hävdar Palviainen att opinionen mot att Finland ska vara ett officiellt tvåspråkigt land är också svag. Ett frivilliggörande av svenska som skolämne skulle leda till olika konsekvenser. T.ex. beroende på det att språkstudier kräver mycket arbete och intresset för att läsa språk är lågt och har minskat över tid i Finland, kan man förvänta sig att de elever som inte intresserar sig för språk istället skulle välja andra ämnen som står till buds. Svenskans frivilliggörande skulle påverka hela utbildningssystemet och så skulle det bli ett större problem än idag att besätta tjänster med svenskkunnig personal såsom Finlands lagar kräver. Det kan vidare försvaga Finlands naturliga samhörighet med det övriga Norden. (Palviainen 2011: 54-94; se också Statsrådet 2009: 62-65) Om finländares låga intresse av att lära sig språk skriver även Melin (2013).

2.2 Om arbetsro i klassrummet

Det har alltid funnits disciplinära problem i undervisning, bl.a. beroende på att samhället har förändrats, kontakterna mellan människor är svagare, autoritära positioner har knäckts och skolor har fått rivaler från andra informationskällor (t.ex. Internet). Vidare kan olika inlärningssvårigheter, problem i familjer och ohälsosamma levnadsvanor, t.ex. dålig och otillräcklig nattsömn påverka beteendet. (Saloviita 2008: 24-37, 143; se också Levin & Nolan 2007: 50-51) Man kan iaktta elevernas dåliga beteende även med hjälp av psykolog Abraham Maslows välkända behovshierarkiteori. Maslow (1970, 35-48) konstaterar att mänskliga behov kan ordnas enligt det som står i Tabell 2. Behoven i tabellen är i prioriteringsordning på så sätt att behoven på de högre nivåerna blir mer aktuella när behoven av de lägre nivåerna är tillfredsställda, m.a.o. kan individ inte bli speciellt motiverad och intresserad av att arbeta för de högre behoven, om behoven av de lägre nivåerna inte är tillfredsställda. (Maslow *ibid.*) Saloviita (2008: 35) sammanfogar Maslows teori till skolgång och studier: inlärningen av nya saker står på den högsta behovsnivån, så att alla andra saker borde vara i ordning innan eleven kan bli intresserad av skolarbete.

FIGUR 1. Maslows (1970) behovshierarki med mina formuleringar.

Alla orsaker till problem i klassrummet kan man naturligtvis inte påverka, t.ex. samhällsförändring. Men såsom Saloviita (2008: 45-142) konstaterar, finns det ett stort antal medel för att förebygga och reparera många slags arbetsroproblem i klassrummet. De förebyggande medlen innehåller bl.a. god undervisning, byggande av positiv auktoritet samt planering av miljö, regler och rutiner. Ibland fungerar de här repressiva medlen inte och då behövs reparerande medel: indirekta verkningsmedel, direkta verbala verkningsmedel, konsekvenser, diskussion med elev och byggande av förtroende. (Saloviita *ibid.*)

Saloviita (*ibid.*) framhäver att t.ex. miner, gester, timplanens förändring vid behov, upphävande av störande ting och positiv feedback hör till de indirekta verkningsmedlen, medan de direkta verbala verkningsmedlen borde vara så korta och tydliga som möjligt och riktas till vederbörande elever. Han konstaterar också att konsekvenserna borde användas så lite som möjligt och de ska vara logiska och förknippade med elevs beteende, t.ex. om en elev inte har gjort sina hemläxor, vore en logisk konsekvens att han gör dem i klassrummet efter skoldagen. Diskussionen med en elev ska hända i jag-form, läraren ska lyssna på eleven aktivt samt man ska komma ihåg att tacka när eleven har gjort något bra. Däremot genomförs byggande av förtroende med att vara på samma sida med en elev och att bli av med yttre kontroll. I de svåraste fallen kan det vara nyttigt att diskutera och försöka lösa problem med utomstående parter. (Saloviita 2008: 89-142, 150; se även Gordon 2006)

Enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998: 17 §) kan specielundervisningen ordnas ”i samband med den övriga undervisningen eller delvis eller helt i specialklass

eller på något annat lämpligt ställe”. Saloviitas (2008: 143-167; se också Saloviita 2013) grundtanke är alltså att inte preferera specialklasser utan det vore bättre att lösa problem i en vanlig klass. När det gäller specialundervisning i yrkesutbildning och grundläggande utbildning, kräver Finlands lag att man måste utarbeta en individuell plan för elever, d.v.s. plan för det hur undervisningen ska anordnas (Lag om grundläggande utbildning 628/1998: 17 a §, Lag om yrkesutbildning 630/1998: 20 §). Den individuella planen för anordnande av undervisning kallas ”Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma” på finska. Om denna plan används vanligtvis förkortning ”HOJKS” på finska.

Till sist är det bra att minnas att lärare naturligtvis har olika syn på arbetsro och eventuella problem i klassen beroende bl.a. på vilken syn de har på undervisning och inläring. Läraryrket är mycket självständigt i Finland och lärargruppen är heterogen.

2.3 Lärares och elevers motivation i språkundervisning

Dörnyei (2010: 1-2) är mycket kritisk till användning av begreppet *motivation*, eftersom begreppet är så abstrakt och hypotetiskt och det används när man vill förklara människors beteende. Han anser att *motivation* ändå är en lämplig benämning för ett sådant komplicerat fenomen som det betyder och det kan användas av alla, också av forskare och teoretiker. Begreppet *motivation* lyfter bl.a. fram vad man vill och önskar (viljeverksamhet), jämfört med vad man rationellt tänker på eller känner (kognitiv och affektiv verksamhet). (Dörnyei *ibid.*, jfr Deci 1975: 62-63) Deci (1975: 62, 228, 239) delar *motivation* i extern och intern (naturlig) *motivation*. S.k. självbestämmanderätt (att man själv får bestämma om sina saker) skapar grunden för den interna *motivationen*. Externa belöningar kan motivera studerande men samtidigt kan de höja den interna *motivationen* (Deci *ibid.*).

En av de viktigaste faktorerna som direkt påverkar en elevs resultat och *motivation* att lära sig är lärares entusiasm och engagemang, m.a.o. lärares *motivation* att undervisa (Dörnyei 2011: 158, 185). Därför behandlar jag först lärarmotivation. Dörnyei (2011: 160-161) påstår att undervisning sammanhänger med intern *motivation* mer än andra beteendoområden. Inre lust att lära människor, förmedla kunskap och värden samt att

utveckla samhälle eller en hel nation har alltid förknippats med läraryrket. Lärarmotivationen innehåller också kontextuella faktorer som institutionella krav, arbetsplatsens begränsningar och markant social profil av yrket. Vidare är lärarmotivationen särskilt fragil och sårbar, eftersom det finns många kraftfulla, negativa påverkningar i professionen (Dörnyei *ibid.*) Sådana inflytanden är t.ex. stressande karaktär av läraryrket, begränsning av lärarautonomi (läroplaner, standardiserade tester, påtvingade undervisningsmetoder, politik), upprepande av innehåll och bristande karriärstrukturer (Dörnyei 2011: 168). Hagemann (1991) konstaterar att beaktande av människor, öppen kommunikation på arbetsplats, bra arbetsatmosfär, lyssnande samt äkta, uppmuntrande (också konstruktiv) feedback om jobbet är viktiga faktorer som motiverar människor i sitt jobb.

Dörnyei (2010: 28-29) anser att det finns många olika sätt eller tekniker som en lärare kan utnyttja för att främja inläring av främmande språk i ett klassrum. De här motiveeringsstrategierna delar han i *att skapa grundmotiveringsvillkor, att utveckla inre motivation, att bevara motivation och att uppmuntra till positiv självvärdering*. Skapandet av grundmotiveringsvillkoren omfattar att en lärare framför sin entusiasm, skapar en positiv atmosfär i klassrummet, blir bekant med sina elever samt upprättar gruppregler tillsammans med elever. Elevers inre motivation kan lärare utveckla bl.a. genom att lyfta fram fördelar med språkkunskaper, genom att ha lämpliga undervisningsmaterial och att skapa positiva attityder mot det främmande språket och dess kultur. Att uppehålla och bevara motivation innehåller t.ex. växlande lektioner och lockande uppgifter, användning av målsättningsmetod, regelbunden uppmuntran och undervisning i inlärningsstrategier. Med uppmuntran till positiv självvärdering menas bl.a. rikhaltig positiv feedback om elevers progress och att försök och utveckling uppskattas mer än resultat. (Dörnyei 2010: 29, 136-144; jfr Saloviita 2008)

3 RESULTAT

I detta kapitel presenterar jag kort undersökningens material, metod och informanterna samt behandlar intervju som metod. Jag har samlat här också resultaten, m.a.o. de viktigaste svaren och åsikter, som kom upp i intervjuerna. Svaren behandlas mer i kapitel 4.

3.1 Material och metod

Denna undersökning är till sin karaktär en kvalitativ fallstudie. Materialet samlades in genom att intervjua fyra svensklärare i Östra delen av Finland. Intervjun som jag använder i min studie är en halvstrukturerad temaintervju.

Kalaja et al. (2011: 131-133) anser att med hjälp av en intervju strävar forskare efter att såväl få kunskap om ett fenomen som lyfta fram intervjuades egen röst. Så är intervju-materialet den empiriska undersökningens databank, vilken forskare använder när han säger något om sitt forskningsfenomen. Det finns många typer av forskningsintervjuer: från en snävt strukturerad blankettintervju till en öppen djupintervju. En mellanform av dessa två intervjuformer kallas halvstrukturerad temaintervju eller bara forskningsintervju. (Kalaja et al. *ibid.*)

Hirsjärvi och Hurme (2000) skapade teorin och praktiken uttryckligen för temaintervjun. Temaintervjun är inte så öppen som djupintervjun men det finns inte heller någon noggrann form eller ordning för frågorna i den som det finns i blankettintervjun. De konstaterar att intervjuaren måste vara uppgiftscentrerad, visa förtrolighet samt vara både en engagerad och forskande person på samma gång. Intervjufrågor ska vara tydliga, enkla och exakta. Det är också bra att undvika kränkande och ömtåliga ärenden, när man ställer frågor till en intervjuad. (Hirsjärvi & Hurme 2000: 48, 98, 105)

Jag analyserar materialet med hjälp av kvalitativ innehållsanalys. Enligt Tuomi och Sarajärvi (2009: 91) är innehållsanalys en grundmetod, som kan tillämpas i alla kvalitativa undersökningar. Tuomi och Sarajärvi konstaterar att det finns också en annan huvudin-

riktning inom innehållsanalys: en kvantitativ gren (se mer t.ex. Dobren'kov & Kravčenko 2006: 568). Inom den kvalitativa grenen beskriver studies material något fenomen och med hjälp av innehållsanalys skildras fenomenet verbalt och tydligt. Det är meningen att man ordnar materialet till en kärnfull och klar form och ökar materialets informationsvärde. Materialet sorteras, klassificeras och till slut sammanfogas till en logisk helhet. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 108; jfr Hirsjärvi & Hurme 2000: 143-152)

3.2 Kort presentation av informanterna

Jag intervjuade fyra svensklärare i Östra Finland. Alla informanterna är kvinnor och språklärare till yrke, alltså har de inget annat yrke. Såsom det står i Tabell 2, arbetar en av lärarna på yrkesskola (Anna), en annan på högstadiet (Katja), en tredje på yrkeshögskola (Maria) och en fjärde på gymnasium (Tiina). Jag ska använda dessa täcknamn (Anna, Katja, Maria och Tiina) av informanterna i hela analysen.

Tabell 2. Kort presentation av informanternas arbetserfarenhet.

Täcknamn	Anna	Kaisa	Maria	Tiina
Arbetsplats	yrkesskola	högstadium	yrkehögskola	gymnasium
Ämnen	tyska/svenska	tyska/svenska	engelska/svenska	franska/svenska
Arbetserfarenhet som svensklärare	-26 år här, bara i Östra Finland -tidigare vikariat i grundskola	-14 år sammanlagt, 12 år här bara i Östra Finland, tidigare i en annan stad	-14 år sammanlagt, 11 år här tidigare 3 år i Södra Finland på högstadiet	-23 år sammanlagt, 7 år här -2 år i Mellersta Finland, 21 år i Östra Finland

De intervjuade har 14-26 års arbetserfarenhet som språklärare, och på deras nuvarande arbetsplatser har de jobbat i 7-26 år. Sammantaget kan konstateras att de intervjuade är relativt erfarna i sitt yrke.

Varje intervju tog ungefär en timme tid, den kortaste intervjun var 50 minuter (Maria) och den längsta tog en timme och 20 minuter (Tiina). Det var lätt att intervju alla informanterna, och speciellt Anna, Kaisa och Tiina var talföra. Maria sade att hon skulle ha velat få intervjufrågorna före intervjun så att hon kunde ha förberett sig bättre i förväg. Informanterna valdes slumpmässigt, eftersom jag inte känner många svensklärare i Östra Finland.

3.3 Att undervisa svenska i den östra delen av Finland

De intervjuade lärarna svarade delvis ganska likriktat på många av mina frågor. Ändå förekom det flera olikheter. I Tabell 3 har jag sammanfattat lärarnas svar på frågor om deras arbete i den östra delen av Finland.

Tabell 3. Lärarnas svar på frågor om svenskundervisning i Östra Finland.

	Anna	Kaisa	Maria	Tiina
Nöjd med yrkesval	ja, skulle inte vilja byta yrke	gillar undervisa i svenska	delvis, det finns ju många intressanta yrken	ja, utom allt pappersarbete under brådiskande tider
Meningsfullt och givande arbete	-i allmänhet har varit positivt -meningsfullhet från erfarenhet -givande att få positiv feedback och att elever har lärt sig någonting	-merparten av elever så trevliga -några stannar och pratar efter lektionen -man ser så ofta glädje över att ha framgång	-meningsfullt, för tror själv på det att språken är viktiga att studera -inte alltid givande: bara en kurs som räcker inte	-meningsfullt själva ämnen och att arbeta med ungdomar -givande att göra arbete bättre eller på annat sätt eller pröva något nytt
Mångsidigt arbete	-delvis undervisning, delvis administrativa arbetsuppgifter	-så många olika elever -olika arbetssätt -arbete utanför klassrummet	-ja, man kan göra sitt arbete mångsidigt eller ensidigt	-mycket jobb utanför klassrummet -undervisar på växlande sätt
Utmanande, krävande, negativt eller svårt i arbete	-göra själv allt undervisningsmaterial -verkligen utmanande just i Östra Finland: motivering, för lite språkkontakter	-differentiering av undervisning: många som behöver särskilt stöd -hemskt mycket elevvårdsmöten	-motivering av studerande -studerandes dåliga utgångsnivå i svenska, huvudlösa krav med tjänstemannasvenska	-ekonomisk sparande, pappersarbete och brådiska negativa, hur räcker tiden för allt -att lära sig använda ny teknik -stora elevgrupper
Ändring i beteende och attityder	-attityder blivit betydligt bättre, beteendeproblem ökat	-nej, fast svårt att se, själv också förändrat -vågrörelser enligt debatten i medier	-de har inte förändrats, samma fenomen har alltid varit	-de har inte förändrats, unga fortfarande välartade
Vikten av motivation i inläring av svenska	-viktigast är motivation, det att man får examensbetyg och lär sig yrkesterminologi	-yttre motivation är kraftigare för högstadielärover än inre: att få ett bra betyg och att någon inte tjarar	-motivation är viktig men den räcker inte -behövs kunnskap, förutsättningar och tid	-motivation (alltså vilja och lust att lära sig) är utgångspunkt för allt
Svenskan som ett obligatoriskt ämne	-om frivillig, hade jag inte arbete här längre -här behövs inte, men kan inte veta var man får jobb	-obligatoriet bra för eget arbete -kan vara även frivillig eller ersättas med ryskan, som är dock svårare	-om det är obligatoriskt, så måste man på alla nivåer säkra arbetsro / studera det som andra språk	-räcker arbete? -gör det människor olikvärdiga, stänger dörrar? -del av allmänbildning / identitet

Det är lätt att se i Tabell 3 att alla intervjuade lärare tycker om att undervisa i svenska, fast det finns många utmaningar i arbetet. Ytterligare antyder Anna och Kaisa att de gärna skulle undervisa mer i tyska än de gör nu. Argumenten för detta är bl.a. att det är det naturligaste språket att tala eller att de har bekanta i Tyskland, vilket gör att landet och språket känns nära. För Kaisa vore det idealistiskt att få undervisa i svenska och tyska lika mycket. Informanterna Maria och Tiina säger ingenting om denna sak rörande sina ämnen. I allmänhet tycker alla intervjuade att de inte kunde välja mellan sina ämnen vilket de ville undervisa i hellre, om de behövde göra ett sådant val. Båda språken hör till deras arbete. Tiina berättar att det är annorlunda att undervisa i franska och i svenska, beroende på olika gruppstorlekar och att franska är ett tillvalsämne. Fast hon mycket gärna undervisar i svenska, är hennes relation till franska annorlunda än till svenska. Innehållet i Tabell 3 behandlas mer i kapitel 4.

3.4 Motiveringsmedel och andra tips för undervisning i svenska

Såsom man kan se i Tabell 4 anser yrkesskol- och yrkeshögskoleläraren (Anna och Maria) att det bästa motiveringsmedlet är att undervisningsmaterialet anknyts till studerandenas egen yrkesinriktning. I detta sammanhang antyder Maria att hon vanligtvis inte använder läroböcker i sin undervisning. Hon säger att hennes studerande inte gillar läroböcker, att böckerna är onödiga, och att studerandena är mer motiverade att lära sig svenska utan böcker än med böcker. Anna använder inte heller läroböcker i svenskundervisning, men hon motiverar det så att det inte längre finns böcker för hennes studerande, för resurser har inte räckt för böckerna. Lärarna i högstadiet och gymnasiet (Kaisa och Tiina) använder läroböcker och de tycker om dem, och de säger också att deras elever tycker om att använda böckerna, eftersom böckerna t.ex. innehåller bra nätuppgifter och spel, samt att de inte längre är tråkiga.

Tabell 4. Intervjuades medel för att förbättra attityder.

Anna	Kaisa	Maria	Tiina
-en timmes brandtal i början av kursen / under kursen -fackterminologi -integrering av uppgifter till yrke och till	-neutral start, ibland brandtal -Wilma: smilisar och avskräckningar -kallt faktum: svenska behövs till betyget	-ibland brandtal, försöker få dem läsa -integrering av undervisning till eget yrkesområde -autentiska material,	-vanligtvis brandtal -växlande arbetssätt, t.ex. hem uppsats på nätets wikispace-bas med paret -visa för studerande att

inlärnin g i arbete -minimalt lite gram- matik och uttal -söka information i Internet	-beröm och humor -skrivande med dator / iPad i stället för pap- per och penna -böckers nätuppgifter	inga böcker -olika arbetsätt, t.ex. grupparbete -språkportfölj ibland med dem som inte kan delta lektioner	svenskan finns också utanför skolan (soci- ala medier, nätet, tv, filmer) -böckers nätövningar -språkstudio
---	---	---	--

Utöver det som står i tabellen har Anna och Maria också uppmanat sina elever att skaffa praktikantplats eller sommarjobb i svenskspråkiga områden för att de ska bli mer motiverade. Anna har många gånger sagt till sina studerande också att det allra bästa för dem vore att förälska sig i en någon svenskspråkig, för hon har sett att det har hänt och att motivationen att lära sig svenska har blivit skyhögt efter det. Ingen av lärarna har försökt påverka attityder rörande svenskstudier utanför klassrummet, t.ex. på föräldramöten eller på något annat sätt. Motiveringen händer bara i klassrummet och vid sidan om undervisningen.

I Tabell 5 finns det tips för nyblivna svensklärare, som söker jobb t.ex. i Östra Finland. I informanternas svar kom det fram som viktiga punkter att det är bra att i början ha så neutral inställning till svenskan som möjligt, att inte tänka på obligatoriet och att bara ägna sig åt undervisning. En annan punkt som kom upp många gånger i intervjuerna var svenskspråkiga kontakter, att det är viktigt att skaffa sådana kontakter alldeles i början av arbetet. Att man visar sin entusiasm är också väsentligt i arbetet.

Tabell 5. Tips för nyblivna svensklärare.

Anna	Kaisa	Maria	Tiina
-man måste tåla kritik, ha fantasi och sinne för humor -det är bra att förbe- reda sig för utma- nande studerande, för att göra mycket undervisnings- material och tänka på hur man motiverar studerande	-modigt till att använda den nyaste tekniken -det lönar sig att an- vända läroböcker i undervisningen -bra att tänka på att man måste ha också annat liv än arbete -skaffa utländska kon- takter, bra motive- ringsmedel	-man kan alltid tänka på att man kan framkalla mycket med en bra under- visning -man kan inte tappa sin besinning och sitt hopp -måste bara själv vara motiverad med saken	-söka efter kontakter med svenskspråkiga skolor -det lönar sig att tänka på att undervisa svenska i Östra Fin- land inte är konsti- gare än någon annan- stans -neutralt förhållande till svenska

I detta sammanhang underströk Anna att läraren i yrkesskolan måste vara en ganska ”garvad typ”. Hon använder också ordet ”ronski”. Detta perspektiv kom inte fram i de andra lärarnas intervjuer.

4 DISKUSSION OCH ANALYS AV RESULTATEN

I detta kapitel ska jag diskutera resultaten i ljuset av andra undersökningar och källlitteraturen. Materialet är nu organiserat och grupperat enligt mina forskningsfrågor som presenterades i inledningen (se kapitel 1). Tips för nytexaminerade svensklärare finns ändå bland alla forskningsfrågor, för de ansluter sig så väsentligen till de andra frågorna. I slutet av kapitlet sammanfattar jag bl.a. undersökningens intressanta fynd, hur metoden fungerade och hur resultaten besvarar mina hypoteser, vilka som också kom fram i inledningen i kapitel 1.

4.1 Lärarnas upplevelser om sitt arbete i Östra Finland, svårigheter med undervisningen och studerandenas motivation

Det är lätt att se i Tabell 3 (se kapitel 3.3) att t.ex. kraven i lärararbete på olika utbildningsnivåer är ganska avvikande. Lärarna undervisar på annorlunda läroanstalter och samtidigt på olika utbildningsnivåer, så att deras elever och studerande är också av olika åldrar. Det påverkar svaren.

Alla intervjuade lärarna anser att de gillar undervisa i svenska, och de anser att arbetet har blivit trevligare år för år, beroende t.ex. på det att de har blivit rutinerade eller vana vid jobbet. Lärarna tycker att svenskundervisning är mångsidig, utmanande, krävande och meningsfullt. Bra sidor i arbetet är t.ex. själva ämnen, arbetserfarenhet, att få arbeta med unga eller att få positiv feedback och märka att någon har lärt sig någonting. Anna, Kaisa och Tiina anser att de är nöjda och Maria säger att hon är delvis nöjd med sitt yrkesval. (se Tabell 3 i kapitel 3.3) Att lärarna är nöjda med sitt yrkesval berättar för mig om hög arbetsmotivation. Sillanpää (2006: 87-88) kom också fram till att svensklärare är nöjda med sitt yrkesval och att de har hög arbetsmotivation.

Utmaningarna på olika utbildningsnivåer avviker från varandra mycket. Man kan se i Tabell 3 (se kapitel 3.3) att speciellt Anna tycker att det verkligen är utmanande att undervisa svenska i Östra Finland. Hon säger att Östra Finland är ett mest avsidet beläget

(hon använder här ordet ”juntein”) område för studier i svenska. Hon och andra intervjuade erkänner också det faktumet att man inte behöver svenska i Östra Finland: man t.ex. hör inte svenska, möter inte svenskar, och det finns inga svenskspråkiga skyltar i Östra Finland. För Anna och Maria är elevernas motivering en av de mest utmanande sidorna i arbetet. Anna antyder också återstående språkkontakter och läroböcker som utmaningar i yrkesskolan. Hon tillägger att motiveringen och bristande språkkontakterna är sådana utmaningar i lärararbetet som är karakteristiska drag just för Östra Finland. Maria tycker att utöver motiveringen inverkar studerandenas dåliga utgångsnivå negativt på arbetet i yrkeshögsskolan. Sillanpää (2006) gjorde sina intervjuer i Västra, Mellersta och Södra Finland, så att det inte kom fram alla samma sidor i den studien än det kom i min studie: man t.ex. behöver mer svenska och det är lättare att hitta svenskspråkiga kontakter i Västra, Mellersta och Södra Finland än i Östra Finland.

För Kaisa är differentiering av undervisning (många behövande av särskilt stöd) en av de största utmaningarna i högstadiet. Anna säger också att det finns många studerande i yrkesskolan, som har individuella studieplaner (s.k. ”HOJKS”-elever), vilket gör hennes lärararbete utmanande. (se Tabell 3 i kapitel 3.3; se också kapitel 2.2) Att alla elever, också behövande av särskilt stöd, är integrerade i en vanlig klass är Saloviitas (2008: 143-167; Saloviita 2013; se även Lag om yrkesutbildning 630/1998: 20§; Lag om grundläggande utbildning 628/1998: 17§; kapitel 2.2) grundtanke. Han anser att det är bättre att lösa problem i en vanlig klass och inte preferera specialklasser. Det här betyder naturligtvis mer arbete och utmaningar för lärare i vanliga klasser, såsom det kom fram i Annas och Kaisas svar. Maria och Tiina nämnde i intervjun inget om differentieringen och behovet av specialstöd. Det kan bero på många saker: kanske har de inget behov av dem eller dessa spelar en mycket liten roll i deras undervisning. Vidare är studentmaterialet eventuellt lite bättre eller mer moget i deras skolor. T.ex. är yrkeshögskola svårare att komma in än yrkesskola eller högstadium. Tiina säger också att det gymnasiet som hon arbetar i har det högsta medelvärdet i staden.

Tiina anser att ekonomiska sparåtgärder, stora elevgrupper, en stor mängd pappersarbete och brådska är negativa sidor i gymnasiet, för det är ibland svårt att få tiden räcka för allt som måste göras. Hon antyder i detta sammanhang även tidskrävande datorarbete som görs utanför klassrummet: speciellt Wilma och e-posten. Kaisa anser att det är

mångsidigt på ett negativt sätt att lärare måste sitta så mycket på elevvårdsmöten. (se Tabell 3 i kapitel 3.3) Jag tolkar också hennes kommentar som brådska eftersom elevvårdsmöten tar mycket tid, fast hon inte säger om brådskan direkt. I Sillanpääs (2006: 99, 42) undersökning kom det också fram att många svensklärare tycker att stora elevgrupper och brådska är negativa sidor i yrket. Tiina nämner också ny teknik som en utmaning i sitt arbete: att lära sig att använda det är inte alltid lätt (se Tabell 3 i kapitel 3.3). Kaisa uppmanar nyblivna svensklärare att använda modigt den nya tekniken, för det är bra att skolan har moderna medel i undervisning (se Tabell 5 i kapitel 3.4).

Saloviita (2008: 24-37; se kapitel 2.2) konstaterar att det alltid har funnits disciplinära problem i undervisning. Ett intressant fynd gällande detta kom fram i Annas svar. Hon anser att attityderna om svenskan har blivit bättre medan allmänna beteendeproblem har ökat. Däremot tycker Kaisa, Maria och Tiina att deras elever och studerande är lika som tidigare, att de inte har förändrats. Kaisa tillägger att eleverna studerar med samma intresse eller intresselöshet som förr. (se Tabell 3 i kapitel 3.3)

Alla lärarna som jag intervjuade tycker att det finns bara några, vanligen högst en eller två, elever i en klass som inte alls gillar att studera svenska. De gör ingenting för sina svenskstudier, sitter bara tyst eller gör något annat på lektioner än studerar, t.ex. surfar på nätet, s.k. ”saboterar” undervisning och stör andra elevers arbetsro. De här eleverna har vanligtvis problem även med andra ämnen, så att det inte är bara svenskan som de inte är motiverade att studera (se också Saloviita 2008: 143; kapitel 2.2). De intervjuade lärarna anser att det är de här studerandenas låga kunskapsnivå som påverkar motivationen så mycket. De här eleverna är inte intresserade av att lära sig svenska bara därför att de inte kan det, så att svenskstudier enkelt känns motbjudande för dem. Kaisa tycker att det vore bättre att befria några behövande av särskilt stöd från att studera svenska, för att de lärde sig ens engelskans nummer från noll till tio. Nu, när svenskan är ett obligatoriskt ämne för alla, lär sig några svaga elever varken svenska eller engelska. Hon undrar om det bara är elevs mobbning att tvinga honom att lära sig också svenska. En lärare även i Sillanpääs (2006, 52) studie anser att alla inte kan lära sig svenska, att några nödvändigtvis inte behövde studera svenska för de inte kan ens finska tillräckligt bra. En annan lärare i samma undersökning (Sillanpää 2006, 52) tycker att valfrihet med

språken vore bra speciellt för svagare elever. Hon undrar varför man inte kunde studera något annat språk i stället för svenska.

Enligt Saloviita (2008: 35, se också Maslow 1970: 35-48; Figur 1; kapitel 2.2) står inlärningen av nya saker (också skolgången) på den högsta behovsnivån i Maslows behovshierarki, så att alla andra saker borde vara i ordning innan eleven kan bli intresserad av skolarbete. Kaisas kommentar förstärker detta påstående. Hennes egen klass är skolans svåraste klass och hon undrar hur eleverna i klassen ens orkar klaga när det också finns så mycket annat i deras tankar. Jag tolkar denna kommentar på så sätt att hennes elever har så mycket problem i sitt personliga liv att de inte är så intresserade av att lära sig något nytt och att de därför betar sig illa under lektioner. Anna tycker även att det verkligen finns många utmanande studerande nuförtiden. Hon uppmanar nytexaminerade svensklärare att förbereda sig för utmanande elever och tillägger att man måste tåla kritik i arbetet som svensklärare.

Bland universitetsstudenter i Jyväskylä kom inte fram tydliga skillnader i inställningen till att studera svenska beroende på vilken landsdel man fått sin skolutbildning i (södra, västra, östra eller övriga delar av Finland), fast motivationen till att studera svenska var lite lägre hos dem som fått sin skolutbildning i Östra Finland än hos de studerande som kom från andra delar av Finland (Palviainen & Jauhojärvi-Koskelo 2009, se kapitel 2.1). De här resultaten rör dock endast universitetsstuderande. Jag tror att resultaten skulle ha varit lite annorlunda om studien hade gjorts på någon annan utbildningsnivå, såsom i en yrkesskola. Fast Anna, som undervisar svenska i yrkesskolan, tycker att studerandes attityder har blivit bättre än de var tidigare (se Tabell 3 i kapitel 3.3), tillägger hon att elever i allmänhet har ganska negativa åsikter om svenskan när de kommer från en grundskola till yrkesskolan. Kaisa anser för sin del att det inte är så hemskt att undervisa i svenska som det låts förstå. Hon säger att högstadieelever inte förhåller sig så negativt till svenskan som man också låter påskina, att det finns verkligen bara några elever vilka som har det svårt med svensklektioner. Tiina tycker även att ungdomarna är trevliga och välartade i gymnasiet där hon arbetar.

Speciellt Kaisa och Tiina tycker att elevernas negativa attityder till svenskan inte är deras äkta och egna åsikter, att de inte har kunnat hitta på sådana tankar själva. De föreslår

att det är medier som påverkar till elevernas tankar på det sättet, och att tankarna kommer också hemifrån, från föräldrar. Enligt Sillanpääs undersökning (2006: 44) tycker även många svensklärare att de negativa attityderna i första hand kommer från elevers föräldrar. Anna tycker att det särskilt är pojkar som har motivationsproblem rörande svenskstudier. Så tycker många svensklärare även i Sillanpääs (2006: 48) undersökning.

Speciellt lärarna i yrkesskolan, yrkeshögskolan och i gymnasiet (Anna, Maria och Tiina) anser att allmän kunnighetsnivå i svenskan har blivit sannerligen låg i Finland, på alla utbildningsnivåer. Jag frågade inte direkt om följande sak, men tre av informanterna (Kaisa, Maria och Tiina) tillade också att det nödvändigtvis inte hjälper någonting att studier i svenska ska börja redan på sjätte klass i framtiden (se SFRMU 2012 i kapitel 2.1). Kaisa och Tiina tycker att situationen blir t.o.m. sämre än nu om det inte blir mer resurser, eftersom det ska vara ett års paus i undervisningen eller elever ska ha bara en timme svenska per vecka då. Kaisa antyder att det är bara två timmar svenska per vecka i högstadiet nu och att en timme per vecka är som en liten klubb eller någonting. Hon anser att man behöver ha upprepning när man studerar språk och att det är bra att det inte finns längre pauser i svenskstudier, annars blir inläringen ”sådan hämtning”. Tiina tillägger att det har konstaterats att en timme per vecka inte hjälper någonting i språkinläring, det bara uppehåller språkkunighet men förbättrar det inte. Om andra språklärares nästan likadana argument mot lagändringen skrivs också i Helsingin Sanomat (se HS 2012). Maria anser att det vore bättre att börja studera svenska lite senare än nu, t.ex. på den nionde klassen. Om man då gör det effektivt, kan man nå bättre resultat än nu, när man börjar studera svenska på sjunde eller åttonde klass, tycker hon.

Både Anna och Maria antyder att antalet obligatoriska svenskstudier är minimala redan nu, för det finns bara en obligatorisk kurs på tre studiepoäng i yrkeshögskola och en studieveckas kurs i yrkesskola. De tycker att det vore bättre att ha mer obligatoriska svenskstudier i yrkesskolan och yrkeshögskolan än det finns nu. Ett likadant problem finns inte i gymnasiet och högstadiet där Kaisa och Tiina arbetar. Gymnasisterna har fem obligatoriska svenskkurser och högstadieleverna har två timmar svenska per vecka under hela högstadietiden.

4.2 Lärarnas motiveringsmedel

Jag märkte att man kan fästa ihop många av Dörnyeis (2010: 136-144, Dörnyei 2011: 158, 185; se kapitel 2.3) motiveringsmedel med Saloviitas (2008: 45-142; se kapitel 2.2) medel för att förebygga och reparera arbetsroproblem i klassrummet. I detta kapitel ska jag ofta behandla de här medlen bredvid varandra när jag analyserar resultaten.

I Tabell 4 (se kapitel 3.4) kan man se att Anna och Tiina tycker att motivationen är viktigast i språkinläring. Tiina anser att motivationen, alltså vilja och lust att lära sig, är utgångspunkt för allt (jfr Dörnyei 2010: 1-2; kapitel 2.3). Anna tillägger att det också är viktigast i svenskinläring att man får examensbetyg och lär sig yrkesterminologi, men hon rekommenderar ändå för nyblivna svensklärare att tänka på motiveringsmedel. Kaisa önskar att motivationen vore viktigast för eleverna men hon säger att den inte är. Hon anser att extern motivation, alltså ett bra betyg samt att mamman och läraren inte tjuvar, går förbi från inre motivation (se även Deci 1975: 62, 228, 239; kapitel 2.3). Maria tycker att motivation är viktig men den räcker inte, för det behövs också kunskaper, förutsättningar och tid i språkinläring. (se Tabell 4 i kapitel 3.4)

Såsom det kom fram ovan (se kapitel 4.1; se även Tabell 3 i kapitel 3.3) är alla de intervjuade lärarna motiverade att undervisa i svenska. Enligt Dörnyei (2011: 158, 185, se kapitel 2.3) är lärarmotivationen en av de viktigaste faktorerna som direkt påverkar elevs resultat och motivation att lära sig. Lärarna som jag intervjuade anser också själva att egna attityder påverkar väsentligt mycket till studerandenas motivation att lära sig svenska. Sillanpääs (2006, 48) undersökningsresultat förstärker denna uppfattning eftersom många svensklärare som Sillanpää intervjuade är av samma åsikt.

Lärarna medger att det ändå finns många negativa eller utmanande påverkningar i professionen (se Tabell 4 i kapitel 3.4). Jag tolkar intervjuade på så sätt att de här påverkningarna är lika med en stressande karaktär av deras arbete. Dörnyei (2011: 168; se kapitel 2.3) anser också att en av läraryrkets negativa påverkningar är just dess stressande karaktär. Maria antyder om ett missförhållande som jag sätter ihop med begränsning av lärarautonomi när det gäller läroplaner och politik (se Dörnyei 2011: 168; kapitel 2.3). Hon tycker att studerandes svenskkunskaper är så låga i yrkeshögskolenivån att det inte

är möjligt att nå nivån av tjänstemannasvenskan (se Finlands grundlag 731/1999: § 17; Språklag 423/2003; kapitel 2.1) med den mängden av svenskstudier som är obligatorisk i yrkeshögskola. Ytterligare anser alla lärarna att deras arbete är mångsidigt. De antyder inte upprepande av innehåll som en negativ faktor i arbetet, medan Dörnyei (2011: 168, se kapitel 2.3) tycker att det är en negativ påverkning i läraryrket.

Hagemann (1991, se kapitel 2.3) konstaterar att beaktande av människor, öppen kommunikation på arbetsplats, bra arbetsatmosfär, lyssnande samt äkta, uppmuntrande (också konstruktiv) feedback om jobbet är viktiga faktorer som motiverar människor i sitt jobb. Anna antyder att hon har ett bra arbetslag (andra lärare), vilket jag förknippar med en bra arbetsatmosfär. Såsom det kom fram ovan, tycker speciellt Anna och Kaisa att det finns några elever vilka som inte alls är intresserade av att lära sig svenska och att de här studerandena vanligtvis har problem med andra ämnen också. Det här berättar för mig om det att kommunikationen på deras arbetsplats åtminstone delvis är öppen, eftersom de delar sådan här information med varandra. Lärarna anser att det är trevligt att se när någon av studerandena lär sig någonting, blir entusiastisk av det svenska språket eller när studerandena säger att de gillar sin lärare (se Tabell 3 i kapitel 3.3). De här fenomenen tolkar jag som en äkta, uppmuntrande feedback om jobbet.

Dörnyei (2010: 29, 136-144; se närmare i kapitel 2.3) presenterar motiveringsstrategier för att främja inläring av främmande språk i ett klassrum och delar strategierna till fyra delområden: *att skapa grundmotiveringsvillkor, att utveckla inre motivation, att bevara motivation samt att uppmuntra till positiv självvärdering*. Lärarna skapar grundmotiveringsvillkorna i klassrummet på olika sätt: t.ex. genom att framföra sin entusiasm och att skapa positiv atmosfär i klassrummet. Maria och Tiina är entusiastiska för att undervisa i svenska, vilket eleverna säkert känner, och Anna och Kaisa har sinne för humor i sitt jobb (se Tabell 3 i kapitel 3.3). Anna säger att humor är det som har räddat henne i sitt jobb och hon rekommenderar det även för nyblivna svensklärare (se Tabell 5 i kapitel 3.4). Kaisa tycker att det blir sammanstötningar med högstadieelever om man inte har sinne för humor med dem. Jag anser att humor naturligtvis skapar positiv atmosfär i klassrummet. På så sätt hör humor i klassrummet inte endast till Dörnyeis grundmotiveringsvillkor utan också till Saloviitas förebyggande och reparerande medel

(Saloviita 2008: 45-142; se kapitel 2.2): humorn förknippar jag med byggande av positiv auktoritet (förebyggande medel) och med miner och gester (reparerande medel).

Lärarna är vana vid att utveckla elevers inre motivation t.ex. genom att använda lämpliga undervisningsmaterial och att skapa positiva attityder mot det främmande språket och dess kultur (se Dörnyei 2010: 136-144 i kapitel 2.3). Lämpliga undervisningsmaterial är särskilt viktiga för alla intervjuade. Anna och Maria motiverar sina studerande mest genom att integrera undervisningen till studerandenas yrkesområden, t.ex. med fackterminologi eller -teman. De använder vanligen inga läroböcker i sin undervisning så att de gör sitt undervisningsmaterial själva och utnyttjar gärna t.ex. olika autentiska material. Anna säger att hon undervisar i svenskans grammatik och artikulering så minimalt som möjligt för att underlätta elevernas studerande och för att motivera sina studerande att lära sig ens något. (se Tabell 4 i kapitel 3.4) Anna tillägger att det är lätt att ändra timplan enligt lektioner, när man inte är bunden till läroboken, men hon säger att man behöver ha fantasi som yrkesskollärare. Timplanens förändring vid behov hör till Saloviitas indirekta verktygsmedel för att reparera arbetsroproblem i klassrummet (se Saloviita 2008: 89-142; kapitel 2.2).

Däremot använder Kaisa och Tiina läroböcker mycket och de tänker noggrant på vilka bokserier är bästa för eleverna. De tycker att nuvarande läroböcker är värda att använda, för böckerna är lockande och fungerande för nutidens unga, beroende inte minst på Internets giv som innehåller bl.a. bra nätövningar och -spel. (se Tabell 4 i kapitel 3.4) Kaisa rekommenderar nyblivna studerande att använda läroböcker, för man också måste tänka på att ha annat liv än bara arbete. (se Tabell 5 i kapitel 3.4) Hon tycker att man inte kan tillbringa alla kvällar och veckoslut med arbetet, att läroböckerna underlättar lärarens arbete och det är proffs vilka som gör böckerna som sitt arbete. ”Varför borde man uppfinna krut på nytt med de här sakerna hela tiden?” undrar hon. Elomaa (2009: 31-32) tycker även att lärobok är en klar grund för undervisning och hon tillägger att boken är nyttig också för elever, för de kan lätt återkomma till lärostoffet och repetera det när som helst med hjälp av läroboken. Jag anser också att boken hjälper lärare att skona sin tid och sig själv och boken är lättare för elever att hålla ihop än en stor mängd av kopior eller annat material. Men såsom det kom fram i Annas svar finns det tyvärr inte längre några svenskläroböcker i den yrkesskola som hon arbetar i. Hon råder även

nyutexaminerade svensklärare att förbereda sig för att göra mycket undervisningsmaterial själv (se Tabell 5 i kapitel 3.4). Marias studerande i sin del tycker inte om böckerna utan de anser att läroböckerna är onödiga, så att läraren också måste lyssna på sina elever, vad som är bäst för just dem.

Såsom konstaterats ovan har lärarna strävat efter att skapa positiva attityder mot det svenska språket och dess kultur: Kaisa och Tiina har ibland använt språkkontakter i form av svenskspråkiga skolor i sin undervisning och Anna och Maria har försökt locka studerandena att skaffa sina praktikantplatser i Sverige eller på svenskspråkiga områden i Finland (se kapitel 3.4). Kaisa och Tiina rekommenderar också för nyblivna svensklärare att skaffa språkkontakter (t.ex. med svenskspråkiga skolor i Finland eller i Sverige) redan i början av arbetet (se Tabell 5 i kapitel 3.4). Kaisa tycker att det är ett speciellt bra motiveringsmedel.

Lärarna har även använt ”brandtal” som motiveringsmedel i klassrummet (se Tabell 4 i kapitel 3.4) men i intervjun säger de inte direkt om att de hade försökt lyfta fram t.ex. språkkunskaps fördelar i sina brandtal. Att lyfta fram språkkunskaps fördelar hör till Dörnyeis motiveringsstrategi, alltså utvecklingen av inre motivation (se Dörnyei 2010: 136-144 i kapitel 2.3). Däremot ingår diskussion med elever i Saloviitas direkta verbala medel för att reparera arbetsroproblem i klassrummet (se Saloviita 2008: 89-142 i kapitel 2.2). Lyssnande är naturligtvis en del av diskussion och också en del av de här reparerande medlen. Lärarna säger inte direkt om lyssnandet, men nästan alla säger att eleverna ofta är dem som börjar diskussionen om den obligatoriska svenskan, vilket jag tolkar som lyssnande. ”Brandtal” är kanske en lite vilseledande benämning för en sådan motiverande diskussion som lärarna talar om. Lyssnandet kommer också fram på ett lite annorlunda sätt i Kaisas och Marias svar. Kaisa anser att arbetets höjdpunkter utöver att någon lär sig någonting är situationer när någon elev stannar efter lektionen i klassrummet och vill fråga eller berätta henne om någonting. Och såsom det kom fram ovan lyssnar Maria på sina elever genom att inte använda läroböckerna, när studerandena säger att de inte behöver böckerna. Saloviita (2008: 89-142 i kapitel 2.2) konstaterar att medel för att reparera arbetsroproblem i klassrummet innehåller också byggande av förtroende. Jag tycker att lyssnandet är en väsentlig del av att bygga förtroende. Kaisa säger även att hon brukar börja svenskkurser ganska neutralt, utan att säga om obligato-

riet av språket (se Tabell 4 i kapitel 3.4). Ytterligare rekommenderar Tiina nytexaminerade svensklärare förhålla sig neutralt till svenska. Hon tillägger att det lönar sig att tänka på att svenskundervisning i Östra Finland inte är konstigare än att undervisa i svenska någon annanstans. (se Tabell 5 i kapitel 3.4)

Jag anser att alla intervjuade också uppehåller och bevarar motivation på olika sätt, t.ex. med hjälp av växlande lektioner, lockande uppgifter, målsättningsmetod och regelbunden uppmuntran (se Dörnyei 2010: 136-144 i kapitel 2.3). Lärarnas lektioner innehåller bl.a. användning av språkets olika delområden, grupparbete och ibland olika projekter. Maria är den enda av lärarna som ibland har utnyttjat språkportfölj, och hon har använt den för sådana studerande som inte har kunnat delta i undervisningen. I gymnasiet finns det en språkstudio och Tiina tycker att det är motiverande för studerande att studera där. Anna anser att det är bäst att få studerande lära sig svenska utanför klassrummet (t.ex. på samma gång med inläring i arbete) så mycket som möjligt för de gör det hellre än studerar i klassrummet. (se Tabell 4 i kapitel 3.4) Jag sätter det här och användning av språkstudio ihop med planering av miljö, vilket som är en del av Saloviitas medel för att förebygga arbetsroproblem (se Saloviita 2008: 45-89 i kapitel 2.2). Saloviita tillägger också planering av regler och rutiner till förebyggande medel, vilka som även är bekanta för de intervjuade lärarna: Kaisa, Maria och Tiina brukar guida sina elever i början av svenskkurserna, t.ex. hur det är bäst att studera svenska (rutiner), medan Anna alltid säger till sina studerande i början av kurserna att hon inte ska lyssna på bögsvenskakommentarer (hon använder ordet ”homottelu”) under lektionerna (regler).

Såsom det kom fram ovan tycker Kaisa och Tiina att läroböckernas nätuppgifter är speciellt lockande och motiverande för deras elever (Tabell 4 i kapitel 3.4; se även Dörnyei 2010: 136-144 i kapitel 2.3). Kaisa låter sina elever ofta även att skriva med dator eller iPad för de gör det hellre än skriver med papper och penna. Tiina använder nätets möjligheter t.ex. i hemuppsatser med partner. Anna tycker att det är motiverande för hennes elever att söka information i nätet själva, för de anser att de lär sig bättre så. Maria har ett intressant svar gällande datorer och Internet. Dator och Internet är studerandes vardagliga arbetsredskap utan motiveringselement, utom ett par yrkesområden vilkas studerande inte är vana vid att använda dem. Jag tror att studerandes ålder är en speciellt viktig faktor med denna sak, eftersom för högstadieelever och gymnasister och yrkes-

skolelever är dator och Internet kanske mer lockande inlärningsområden än de är för studerande i en yrkeshögskola, där studerande vanligen är lite äldre än elever i ett högskolestadium, ett gymnasium och en yrkesskola. Studerande i yrkeshögskola är helt enkelt så vana vid att använda dator och Internet hela tiden i sina studier eftersom de t.ex. inte längre behöver träna finmotorik med papper och penna i sina studier.

Särskilt Anna och Kaisa använder ibland målsättningsmetod med hjälp av fakta: de säger till sina elever att svenskan är ett obligatoriskt ämne såsom många andra ämnen samt att man inte kan få examens- eller avgångsbetyg utan att klara av de obligatoriska kurserna (se Tabell 4 i kapitel 3.4). Kaisa tillägger att hon brukar uppmuntra sina elever regelbundet, vilket som även hör till Dörnyeis uppehållande och bevarande av motivation (Dörnyei 2010: 136-144 i kapitel 2.3; se också Tabell 4 i kapitel 3.4). Regelbunden uppmuntran kan anses som en positiv feedback vilken som är en del av Saloviitas reparerande indirekta verkningsmedel (se Saloviita 2008: 89-142 i kapitel 2.2).

Många av de intervjuade lärarna har även använt Dörnyeis fjärde strategiområde. De har alltså uppmuntrat sina elever till positiv självvärdering genom att uppskatta försök och utveckling mer än resultat samt genom att uppmuntra eleverna att se det faktumet att det är mer fråga om att försöka och att använda bra inlärningsstrategier än om deras bristfälliga talanger i språkinläring (se Dörnyei 2010: 136-144 i kapitel 2.3). Det sista medlet kommer fram i Tiinas och Marias svar. Tiina antyder att hon brukar tala för sina elever att det är mer fråga om deras arbete än om talanger i språkundervisning, att talanger är bara en liten del av inlärningsresultat. Maria uppmuntrar sina studerande att träna mycket och mångsidigt det svenska språket hemma, för det inte räcker att studera bara under lektionerna. Kaisa uppskattar sina elevers försök och utveckling mer än resultat, när hon ofta säger till dem att de ens försökte, att det inte är så hemskt att säga felaktigt. Utöver allt detta säger Anna om en viktig sak: att eleverna ens kommer till svensklektioner i yrkesskolan är också något, att de inte har varit borta. Om någon alltså inte gör något annat under kursen men kommer till lektionerna, måste man ge den eleven vitsord 1, tycker hon, och antyder att Utbildningsstyrelsen även har rått henne så med bedömningen en gång. Jag förknippar det här med värdering av strävande och progress utöver resultat (se ovan). Det sätt som Kaisa använder för att främja sina elever till försöksattityd

förknippar jag med Saloviitas direkta verbala medel vilka som är en del av reparerande medel (se Saloviita 2008: 89-142 i kapitel 2.2).

Som tips för nytexaminerade svensklärare rekommenderar Maria att tänka på att man kan framkalla mycket med bra undervisning. Hon tillägger att man inte får tappa sin besinning och sitt hopp i arbetet samt att man måste bara själv vara motiverad med saken. (se Tabell 5 i kapitel 3.4) Jag anser att också alla andra framkomna motiveringsmedel (lärares egen bra attityd, humor, lämpliga undervisningsmaterial, beröm, språk-kontakter, främjande till försöksattityd osv.) hör till bra undervisning. Bra undervisning är ett av Saloviitas medel för att förebygga arbetsroproblem i klassrummet (Saloviita 2008: 45-89; se kapitel 2.2).

Till sist är det viktigt att minnas att alla lärarna har lång arbetserfarenhet som svensklärare och de säkert har prövat på nästan alla möjliga existerande motiveringsmedel. Alla antydde inte om alla medel, vilket som kan bero t.ex. på att de inte kom ihåg allt under intervjun. Ytterligare var de motiveringsmedlen, som de inte berättade om, kanske inte så betydelsefulla för lärarna just då jämförda med de medel som de lyfte fram.

4.3 Lärarnas åsikter om svenskobligatoriet

Åsikterna om det obligatoriska svenskämnet är ganska likadana hos alla informanterna: de är motstridiga. Lärarna är inte direkt mot svenskans frivilliggörande men de tycker att svenskobligatorighet dock har många bra sidor. (se Tabell 3 i kapitel 3.3) Svaren liknade mycket tidigare undersökningars argument om den obligatoriska svenskan i Finland (se kapitel 2.1). Anna, Kaisa och Tiina antydde om en viktig anledning till bekymmer som inte kom fram i källliteraturen: om svenskan vore ett frivilligt ämne, finns det kanske inte tillräckligt med arbete som svensklärare för dem (se Tabell 3 i kapitel 3.3). Om svenskan vore frivillig, studerande valde att studera språket troligen mycket mindre än de studerar det nu. Anna som yrkesskollärare har den starkaste åsikten om saken. Hon anser att hon förmodligen inte hade arbete alls efter det att svenskan blev ett frivilligt ämne i Finland. Också enligt Sillanpääs (2006: 52-53) studie oroar några svensklärare för tillräcklighet av arbete om svenskan blev ett frivilligt ämne: de tror att svenskans frivilliggörande skulle förminska antalet undervisningstimmar.

Palviainen (2011: 15-19; se kapitel 2.1) skriver i sin undersökning om människors olika argument mot och för svenskobligatoriet. När det gäller nyttorelaterade argument, en del tycker att svenska behövs och andra anser att det inte behövs i Finland. Alla svensklärare som jag intervjuade medgav enligt att språket inte behövs i Östra Finland. Många av lärarna säger att man inte hör svenska, inte möter svenskarna, det finns inga svenskspråkiga skyltar i Östra Finland osv. Lärarnas åsikter om språkets onödighet i Östra Finland strider delvis mot arbetsgivarens åsikter i organisationen Finlands näringslivs studie (EK 2010: 5-6; se kapitel 2.1). Enligt undersökningen efterfrågade 50 % av arbetsgivarna kunskaper i svenska. Detta kan förklaras kanske på det sättet att många av studiens arbetsgivare kommer från svenskspråkiga områden i Finland eller att de har mycket kontakter med Sverige och det svenska språket på något annat sätt. Anna argumenterar för obligatoriet även med grundlaget, att svenska är ett annat officiellt språk i vårt land (se Finlands grundlag 731/1999: § 17; Språklag 423/2003; kapitel 2.1).

Maria antyder en intressant iakttagelse i intervjun rörande detta: hon är inte säker på om svenska behövs t.ex. i Österbotten heller. Maria är finskspråkig, kommer från Österbotten och tycker att t.ex. expediter i österbottniska affärer säger allt både på svenska och på finska. Ändå är Maria oroad för ett bristande realiserande av tjänstemannasvenskan i Finland. Jag tycker också att t.ex. expediterna behöver kunna tala flytande båda språken, fast kunderna nödvändigtvis inte behöver kunna svenska i Österbotten. Organisationen Finlands näringslivs studie (EK 2010: 5-6; se kapitel 2.1) bekräftar denna synpunkt. Enligt studien saknas svenskkunniga arbetstagare mest inom servicebranschen i Finland. Många arbetsgivare behöver alltså svenskkunniga arbetstagare i vissa geografiska och yrkesområden i Finland. Men såsom det kom fram i mina intervjuer behövs svenska åtminstone inte så mycket i Östra Finland än i andra delar av Finland.

Lärarna argumenterade för svenskobligatoriet också på många andra liknande sätt som framfördes ovan (se Tabell 3 i kapitel 3.3). Naturligtvis kom det fram i intervjuerna att realiserande av tjänstemannasvenskan har blivit mer och mer bristande, för kunskapsnivån i svenska har blivit lägre (se även Palviainen 2011: 54-94; Statsrådet 2009: 62-65; Finlands grundlag 731/1999: § 17; Språklag 423/2003; kapitel 2.1). Tiina tycker att det svenska språket är en del av allmänbildning och identitet (jfr Saukkonen 2011: 109 i

kapitel 2.1) och att Finland har mycket gemensamt med Sverige, inte bara språk, vilket jag förknippar med historisk-kulturella argument (Palviainen 2011: 18; se kapitel 2.1).

Ett intressant fenomen kom fram i Annas intervju (se också ovan). Hon tycker att studerandenas attityder om det svenska språket har blivit tydligt bättre under åren än de var då när hon började arbeta som svensklärare. Däremot anser hon att allmänna beteendeproblem har blivit mer, men problemen finns inte bara på svensklektioner utan på alla ämnes lektioner. Jag tycker att debatten om svenskobligatoriet helt enkelt har mattats därför att diskussionen har varit intensiv redan så länge, t.o.m. från år 1872 när svenskan blev ett obligatoriskt ämne i Finlands läroverk (se Geber 2010: 63-67 i kapitel 2.1). Geber konstaterar vidare att debatten har varit speciellt livlig tre gånger, år 1968, 1990 och 2004, samt att begreppet *tvångssvenska* uppkom under årets 1990 språkdebatt. Anna kommer också ihåg att termen då var ny, att hon inte hade hört det före år 1990. Andra intervjuade tycker att studerandes attityder alltid har varit desamma, att de inte har förändrats på något sätt under åren. Jag tror att det kan bero på att de har börjat arbeta lite senare än Anna (se Tabell 2 i kapitel 3.2).

Palviainen (2011: 54-94; se kapitel 2.1) hävdar att ett frivilliggörande av svenska som skolämne skulle leda till olika konsekvenser. T.ex. beroende på det att språkstudier kräver mycket arbete och att intresset för att läsa språk är lågt och har minskat över tid i Finland, kan man förvänta sig att de elever som inte intresserar sig för språk istället skulle välja andra ämnen som står till buds. Det här syns även på Marias och Tiinas arbetsplatser, speciellt klart i gymnasiet där studerande väljer att studera hellre andra ämnen än främmande språk. Om svenskan och andra språk vore frivilliga, oroar Anna även för att alla andra språks än engelskans kunskaper tynade bort.

Maria och Tiina har också märkt att alla studerandena inte längre har tid för att koncentrera sig till studier eller göra sina hemläxor utan tiden lider med andra åtskilliga sysselsättningar eller, vad som är allt vanligare i yrkeshögsskola nuförtiden, på jobbet. Jag tycker att detta fenomen är särdeles konstigt, t.o.m. alarmerande, eftersom arbetsgivarna efterfrågar hela tiden mer språkkunniga arbetstagare (se EK 2010: 5-6 i kapitel 2.1). Enligt organisationen Finlands näringslivs studie efterfrågade arbetstagarna dock 15 % mindre svenskkunskaper år 2009 än år 2005 (EK 2010: 5-6; se kapitel 2.1). Tiina säger

att antal studerande som haft svenska i studentskrivningar har minskat år för år efter att det blev frivilligt. Jag anser att arbetsgivarnas förändrade krav för svenskkunskaperna kanske har delvis inverkat på elevers intresse att studera språket.

Palviainen (2011: 57-60; se kapitel 2.1) konstaterar att svenskan har föreslagits några gånger att ersättas med ryskan i östra delar av Finland. Av intervjuade är det bara Kaisa som säger högt att ryskan kan tas i stället för svenskan (se Tabell 3 i kapitel 3.3). Både Kaisa och Anna antyder att ryskkunskaper behövs i Östra Finland på arbetsmarknaden. Ändå anser Kaisa att det ryska språket kan vara för svårt för ungdomar att lära sig, jämfört med svenska. Hon har själv studerat ryska på sin fritid i nästan två år och tycker att språket känns också för henne som språkmänniska verkligen svårt att lära sig. Anna och Tiina anser också att svenska är ett relativt lätt språk att lära sig. Några av Tiinas studerande har t.o.m. skrivit feedback för henne att de gillar svenskan för den är lättare för dem än engelskan. Många andra gymnasister i Östra Finland tycker även att svenskan är lätt att lära sig (Lappalainen 2009: refererad i Palviainen 2011: 59; se kapitel 2.1).

Förslaget gällande ryskans och svenskan alternativitet har åtminstone inte ännu gått igenom, delvis p.g.a. att unga människor är rörliga och bor nödvändigtvis inte i samma område hela livet (Palviainen 2011: 57-60; se kapitel 2.1). Nästan alla intervjuade var eniga om detta påstående: man kan aldrig veta för säkert vad man gör eller var man bor i framtiden. Tiina säger att hon är rädd för att svenskan som ett frivilligt ämne ska göra människor olikvärdiga genom att ”stänga dörrar” i många liv (se Tabell 3 i kapitel 3.3). Hon tillägger att det är svårare att lära sig språk från alldeles början senare i livet än det är nu när svenskan börjas på sjunde klass.

4.4 Sammanfattning av diskussionen och analysen

I denna studie undersökte jag lärarnas åsikter om att undervisa svenska i Östra Finland. Jag ville också ta reda på bra motiveringsmedel som lärarna har använt i sitt arbete. Det intressantaste fyndet i min studie gäller min första hypotes, eller det att hypotesen inte stämde så mycket med resultaten. Före studien antog jag att det inte är så lätt och trevligt att undervisa svenska i Östra Finland. Men de lärare som jag intervjuade ställde sig överraskande positivt till sitt arbete, fast de tycker att det finns många utmaningar i ar-

betet. Speciellt Kaisa och Tiina, alltså lärarna i högstadiet och gymnasiet, anser att den största delen av ungdomarna är trevliga och välartade. Annan av mina hypoteser var att jag ska få många fungerande och ”testade” tips för motivering av mina blivande studerande. Denna hypotes stämde bra med undersökningen.

Enligt resultaten är de största motivationsproblemen med yrkesskol- och yrkeshögskoleeleverna, medan högstadie- och gymnasielärarnas elever verkar ha de mest positiva attityderna om svenskinläring. Alla lärare som jag intervjuade tycker att det finns bara några, vanligen högst en eller två elever i en klass, vilka som inte alls gillar att studera svenska, gör ingenting eller gör något annat än studerar under lektionerna, t.ex. surfar på nätet, s.k. ”saboterar” undervisning eller stör andra elevers arbetsro. De här eleverna har vanligtvis problem även med andra ämnen, så att det inte är bara svenskan som de inte är motiverade att studera. De intervjuade lärarna anser att det är också de här studerandenas låga kunskapsnivå som påverkar motivationen så mycket. Sådana här elever är inte intressanta av att lära sig svenska och svenskstudier känns motbjudande för dem enkelt därför att de inte kan svenska.

Jag märkte att de lärare som jag intervjuade utnyttjar flitigt Dörnyeis (2010, 2011) olika motiveringsstrategier och Saloviitas (2008) medel för att förebygga och reparera arbetsroproblem i klassrummet. De bl.a. skapar grundmotiveringsvillkorna i klassrummet genom att framföra sin entusiasm och att skapa positiv atmosfär i klassrummet samt de är vana vid att utveckla elevers inre motivation t.ex. med hjälp av lämpliga undervisningsmaterial och skapandet av positiva attityder mot det främmande språket och dess kultur. Alla intervjuade lärarna uppehåller och bevarar motivation t.ex. genom att använda växlande lektioner, lockande uppgifter, målsättningsmetod eller regelbunden uppmuntran. Många av intervjuade har även uppmuntrat sina elever till positiv självvärdering genom att uppskatta försök och utveckling mer än resultat eller genom att uppmuntra elever att se det faktumet att det är mer fråga om att försöka och att använda bra inlärningsstrategier än om deras bristfälliga talanger i språkinläring. (se Dörnyei 2010) Ytterligare är medel för att förebygga och reparera arbetsroproblem såsom byggande av positiv auktoritet och förtroende, bra undervisning, direkta verbala verkningsmedel, planering av miljö och regler samt positiv feedback bekanta för lärarna (se Saloviita 2008). Det att lärarna har använt mycket olika motiverings- och arbetsromedlen i

svenskundervisning har förmodligen inverkat på elevernas motivation och beteende på ett positivt sätt. Följaktligen kan lärarna njuta av att undervisa i svenska eftersom arbetet inte känns för jobbigt för dem.

Jag tycker att min metod, den kvalitativa innehållsanalysen, fungerade bra i denna undersökning. I själva verket kunde metoden inte ens ha varit någon annan i detta fall, för jag intervjuade så få lärare (bara fyra) och materialet i kvalitativa studier brukar inte vara så stort. Genom att undersöka uttryckligen innehållet av intervjuerna fick jag svar på alla mina forskningsfrågor (se kapitel 1), såsom det kom fram i kapitlen 4.1, 4.2 och 4.3.

Merparten av tidigare studier stöder mina resultat. Palviainens (2011) och Saukkonens (2011) undersökningar var sådana studier, speciellt rörande åsikterna om den obligatoriska svenskan. Min studies resultat fick mycket stöd även t.ex. från Sillanpääs (2006) studie, när det gäller temat i hennes undersökning, alltså lärarnas arbetsmotivation och deras uppfattningar om elevers motivation.

Jag hoppas och tror på att många kan ha nytta av denna studie. Åtminstone för mig var det underlättande att få veta att studerande inte ställer sig så negativt till det svenska språket i Östra Finland som man kan anta när man följer medierna och allmän diskussion om den obligatoriska svenskan. Det är nyttigt att få veta också om enkla och fungerande motiverings- och arbetsromedel som lärarna själva har använt med sina studerande. Jag tycker att de här medlen kändes lätta att förstå och naturliga att inkludera också i eget blivande arbete. Man behöver ändå inte behärska den stora mängden av olika motiverings- och arbetsromedel som man kan läsa om i lärarutbildningens läroböcker utan det kanske räcker att använda bara några av de allra bästa och fungerande medlen i undervisningen.

LITTERATUR

- Aremaa, Lasse. 2002. Lärarnas arbetsmotivation: faktorer som påverkar lågstadielärarnas arbetsmotivation vid de svenskspråkiga lågstadierna i Åbo. Pro gradu -avhandling. Åbo: Åbo Akademi, ESF Föret.ek.
- Deci, E.L. 1975. Intrinsic Motivation. New York and London: Plenum Press.
- (Dobren'kov, V.I., Kravčenko, A.I.) Добрен'ков, В.И., Кравченко, А.И. 2006. Методы социологического исследования. Москва: ИНФРА-М.
- Dörnyei, Z. 2010. Motivational Strategies in the Language Classroom. UK: Cambridge University Press.
- Dörnyei, Z., Ushioda, E. 2011. Teaching and Researching Motivation. Great Britain: Pearson Education.
- Elomaa, E. 2009. Oppikirja eläköön! Teoreettisia ja käytännön näkökohtia kielten oppimateriaalien uudistamiseen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Geber, E. 2010. Den obligatoriska svenskan i Finland. *Magma pm 1/2010*. <http://www.språkförsvaret.se/sf/fileadmin/PDF/Obligatoriskasvenskan.pdf> (Hämtad: 25.1.2013).
- Gordon, T. 2006. Toimiva koulu. Helsinki: LK-kirjat.
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK 2009: Työelämässä tarvitaan yhä useampia kieliä. *EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu 2009*. http://www.ek.fi/ek/fi/yrityskyselyt/liitteet/Tyoelamassa_tarvitaan_yha_useampia_kielia.pdf (Hämtad: 3.6.2013).
- Finlands grundlag 731/1999.
- Hagemann, G. 1991. Motivoinnin taito. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- HS 2012 = Helsingin sanomat 2012. Kieltenopettajat: Uusi tuntijako huonontaa kielitaitoa. 10.9.2012. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1305597815078> (Viitattu: 11.10.2013).
- Kalaja, P., Alanen, R. & Dufva, H. (toim.). 2011. Kieltä tutkimassa, tutkielman laatijan opas. Tampere: Finn Lectura.
- Lag om grundläggande utbildning 628/1998.

Lag om yrkesutbildning 630/1998.

Levin, J., Nolan, J.F. 2007. Principles of classroom management: a professional decision-making model. Boston : Pearson/Allyn and Bacon.

Maslow, A.H. 1970. Motivation and personality. New York: Harper & Row.

Melin, O.S. 2009. Ryskan utmanar svenskan som skolspråk I Östra Finland. *Tankesmedjan Magma*, arkiv. <http://www.magma.fi/olav-s-melin/ryskan-utmanar-svenskan-som-skolsprak> (Hämtad 13.10.2013).

Melin, O.S. 2013. Suomalaiset eivät arvosta kielitaidon merkitystä. *Tankesmedjan Magma*, arkiv. <http://www.magma.fi/olav-s-melin/suomalaiset-eivaet-arvosta-kielitaidon-merkitystae> (Hämtad 13.10.2013).

Näätsaari, Hanna. 2008. Hur orkar lärare på arbetet: Studier över svensklärares ork och utbrändhet. *Opublicerad pro gradu -avhandling*. Oulu: Oulun yliopisto, humanistinen tiedekunta. Pohjoismainen filologia, pohjoismaiset kielet.

Palviainen, Å. 2011. Frivillig svenska? Utbildningsrelaterade konsekvenser. *Magma-studie* 3/2011. http://www.sprakforsvaret.se/sf/fileadmin/PDF/Frivillig_svenska.pdf (Hämtad: 20.9.2012).

Palviainen, Å., & Jauhojärvi-Koskelo, C. (2009). Mitt i brytpunkten: Finska universitetsstudenters åsikter om svenskan. I: L. Collin, & S. Haapamäki (red.): *Svenskan i Finland 11*. Föredrag vid elfte sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland, Åbo den 16-17 maj 2008 (pp. 125-133). Skrifter från svenska institutionen vid Åbo Akademi (7). Åbo: Åbo Akademi. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/40144/Mitt_i_brytpunkten.pdf?sequence=4 (Hämtad 26.2.2013).

Riad, C.C. 2009. Svenskan tynar i Finland. *Forskning & Framsteg*. <http://fof.se/tidning/2009/2/svenskan-tynar-i-finland> (Hämtad: 13.10.2013).

Saloviita, T. 2008. Työrauha luokkaan. Jyväskylä: PS-kustannus.

Saloviita, T. 2013. Luokka haltuun. Juva: PS-kustannus.

Saukkonen, P. 2010. Mikä suomenruotsalaisissa ärsyttää? Selvitys mediakeskusteluista Suomessa. *Magma-studie* 1/2011. http://www.xn--sprkfrsvaret-vcv4v.se/sf/fileadmin/PDF/Irriterar_finlandssvenskarna.pdf (Hämtad 6.3.2013).

SFRMU 2012 = Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen 422/2012. <http://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2012/20120422> (Hämtad 11.10.2013).

Sillanpää, S. 2006. Svensklärares arbetsmotivation. *Opublicerad pro gradu -avhandling*. Jyväskylä: Institutionen för språk, svenska språket vid Jyväskylä universitet. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/11324> (Hämtad: 20.2.2013).

Språklag 423/2003.

Statsrådet 2009 = Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2009. http://www.språkförsvaret.se/sf/fileadmin/PDF/Statsraadet_2009.pdf (Hämtad: 27.10.2013).

Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

BILAGA 1: INTERVJUSTOMME

Taustatietoja

- Milloin ja mistä valmistuit ruotsin opettajaksi? Onko sinulla muita ammatteja?
- Miten kauan olet toiminut ruotsin opettajana? Oletko joskus työskennellyt jossain muualla Suomessa ruotsin opettajana? Miten kauan?
- Opetatko muita aineita ruotsin lisäksi?
- Eroaako muiden aineiden opettaminen jotenkin ruotsin opettamisesta?
- Opetatko mielelläsi ruotsia? / Minkälaista sinun mielestäsi on opettaa ruotsia?
- Mitä ainetta opetat mieluiten? Jos opetat jotakin toista ainetta mieluummin kuin ruotsia, niin mitkä asiat tähän vaikuttavat?

Ruotsin opettaminen Itä-Suomessa

- Millaisena koet ruotsin opettajan työsi täällä Itä-Suomessa ja tässä koulussa? (Eroaako ruotsin opettaminen Itä-Suomen alueella muualla opettamisesta?)
- Onko työsi mielestäsi palkitsevaa? monipuolista? haasteellista? vaativaa? mielekästä? Millä tavoin? Onko työssäsi negatiivisia puolia?
- Oletko tyytyväinen ammatinvalintaasi?
- Onko omilla asenteillasi mielestäsi vaikutusta oppilaiden motivaatioon?
- Mitä mieltä olet, onko negatiivinen asenne ruotsin opiskelua kohtaan aito? Onko negatiivinen asenne siis mielestäsi vain myytti, minkä julkisuuskeskustelu on luonut ja vääristänyt?
- Onko sinulla ollut vaikeuksia ruotsin opetuksessa? muissa aineissa?
- Miten oppilaiden asenne ruotsin opiskelua kohtaan näkyy työn arjessa?
- Ovatko oppilaat mielestäsi motivoituneita opiskelemaan ruotsia? Ilmaisevatko he avoimesti vastustuksensa? Miten he ylipäänsä käyttäytyvät oppitunneilla?
- Ovatko ruotsin opiskelijoiden asenteet ja käytös muuttuneet vuosien mittaan?

Oppilaiden motivointikeinot ja muut ruotsin opetuksen niksit

- Oletko käyttänyt oppitunneilla joitain keinoja parantaaksesi asenteita (esim. palopuhe kurssin aluksi)? Miten yleensäkin motivoit oppilaita opiskelemaan ruotsia? Mitkä motivointikeinot ovat toimineet ja mitkä eivät?
- Oletko kokeillut opetuksessasi kielisalkkua tai muita opetusmenetelmiä kuin kirja (internet, studio, erilaiset projektit, ryhmätyöt jne.)? Miten ne ovat toimineet? Onko niillä ollut oppilaiden motivaation kannalta merkitystä?
- Oletko käyttänyt jotain keinoja parantaaksesi asenteita oppituntien ulkopuolella (esim. vanhempainilloissa puhuminen tms.)?
- Millaisia käytännön vinkkejä haluaisit antaa vastavalmistuneille, jotka ovat hakemassa ruotsin opettajan töitä (itä)suomalaisesta oppilaitoksesta?
- Mitä mieltä itse olet ruotsin opiskelun pakollisuudesta?
- Onko motivaatio mielestäsi kaikkein tärkeintä ruotsin opiskelussa?